

0.0.1 parivīmaṃsanāsuttam

1. evaṃ me sutam: ekaṃ samayaṃ bhagavā sāvatthiyaṃ viharati jetavane anāthapiṇḍikassa ārāme. tatra kho¹ bhagavā bhikkhū āmantesi bhikkhavo'ti. bhaddante'ti te bhikkhū bhagavato paccassosum. bhagavā etadavoca:

2. kittāvatā nu kho bhikkhave bhikkhu parivīmaṃsamāno parivīmaṃseyya sabbaso sammā dukkhakkhayāyā'ti? 'bhagavā mūlakā no bhante, dhammā. bhagavaṃ nettikā, bhagavaṃ paṭisaraṇā. sādhu vata bhante, bhagavantam eva paṭibhātu etassa bhāsitassa attho. bhagavato sutvā bhikkhū dhāressantī'ti.

3. tena hi bhikkhave² suṇātha. sādhu kaṃ manasikarotha. bhāsissāmī'ti.

4. evaṃ bhante'ti kho te bhikkhū bhagavato paccassosum. bhagavā etadavoca:

5. imaṃ bhikkhave, bhikkhu parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'yaṃ kho idaṃ aneka vidham. nānappakārakaṃ³ dukkham loke uppajjati jarāmarañam. idaṃ nu kho dukkham kinnidānam, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikam, kiṃ pabhavaṃ. kismiṃ sati jarāmarañam hoti. kismiṃ asati jarāmarañam na hoti'ti.

¹'kho'iti natthi - pts.

²bhikkhave tam - pts.

³nānāpakāram - simu.

6. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: 'yaṃ kho idaṃ anekavidhaṃ nānāppakāraṃ dukkhaṃ loke uppajjati jarāmaraññaṃ, idaṃ kho dukkhaṃ jātinidānaṃ jāti-samudayaṃ jātijātikaṃ jātippabhavaṃ. jātiyā sati jarāmaraññaṃ hoti. jātiyā asati jarāmaraññaṃ na hotī'ti.

7. so jarāmaraññaṃca pajānāti. jarāmaraññasamudayaṃca pajānāti. jarāmaraññanirodhaṃca pajānāti. yā ca jarāmaraññanirodhasārūppagāminī paṭipadā taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso sammā dukkhak-khayāya paṭipanno hoti⁴ jarāmaraññanirodhāya.

8. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'jātipanāyaṃ kinnidānā, kiṃ samudayā, kiñjātikā, kim-pabhavā, kismiṃ sati jāti hoti, kismiṃ asati jāti na hotī'ti. *

9. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: 'jāti bhavani-dānā, bhavasamudayā, bhavajātikā, bhavappabhavā. bhava sati jāti hoti. bhava asati jāti na hotī'ti.

10. so jātiṃ ca pajānāti. jātisamudayaṃ ca pajānāti. jātinirodhaṃ ca pajānāti. yā ca jātinirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhik-

⁴'bhoti' iti sabbattha natthi. * jākicāro ta dissate - pts.

khu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti⁵1 jātini-rodhāya.

11. athāparam paṭivīmaṃsamāno paṭivīmaṃsati: 'bhavo pañāyaṃ kinnidāno, kiṃsamudayo, kiñjātiko, kimpabhavo, kismiṃ sati bhavo hoti, kismiṃ asati bhavo na hoti'ti.

12. so paṭivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: bhavo upādānanidāno. upādānasamudayo, upādānajātiko, upādānapabhavo. upādāne sati bhavo hoti. upādāne asati bhavo na hoti'ti.

13. so bhavaṃ ca pajānāti. bhavasamudayaṃ ca pajānāti. bhavanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca bhavanirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti bhavanirodhāya.

14. athāparam paṭivīmaṃsamāno paṭivīmaṃsati: upādānaṃ panidaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikaṃ, kimpabhavaṃ, kismiṃ sati upādānaṃ hoti, kismiṃ asati upādānaṃ na hoti'ti.

15. so paṭivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: upādānaṃ taṇhānidānaṃ. taṇhāsamudayaṃ, taṇhājātikaṃ, taṇ-

⁵'hoti' iti natthi - machasaṃ, syā, pts, sī

hāpabhavaṃ, taṇhā sati upādānaṃ hoti. taṇhā asati upādānaṃ na hotī'ti.

16. so upādānaṃ ca pajānāti. upādānasamudayaṃ ca pajānāti. upādānanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca upādānanirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti upādāna nirodhāya.

17. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'taṇhā panāyaṃ kinnidānā, kiṃ samudayā, kiñjātikā, kimpabhavā, kismiṃ sati taṇhā hoti, kismiṃ asati taṇhā na hotī'ti.

18. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: taṇhā vedanānidānā. vedanāsamudayā, vedanājātikā, vedanāpabhavā. vedanā sati taṇhā hoti. vedanā asati taṇhā na hotī'ti.

19. so taṇhaṃ ca pajānāti. taṇhāsamudayaṃ ca pajānāti. taṇhānirodhaṃ ca pajānāti. yā ca taṇhānirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti taṇhānirodhāya.

20. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'vedanā panāyaṃ kinnidānā, kiṃ samudayā, kiñjātikā,

kimpabhavā, kismiṃ sati vedanā hoti, kismiṃ asati vedanā na hotī'ti.

21. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: vedanā phassanidānā, phassasamudayā, phassajātikā, phassapabhavā. phasse sati vedanā hoti. phasse asati vedanā na hotī'ti.

22. so vedanaṃ ca pajānāti. vedanāsamudayaṃ ca pajānāti. vedanānirodhaṃ ca pajānāti. yā ca vedanānirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti vedanānirodhāya.

23. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati, 'phasso paṇāyaṃ kinnidāno, kiṃ samudayo, kiñjātiko, kimpabhavo, kismiṃ sati phasso hoti, kismiṃ asati phasso na hotī'ti.

24. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: phasso saḷāyatananidāno. saḷāyatanaśamudayo, saḷāyatana-jātiko, saḷāyatana-pabhavo, saḷāyatane sati phasso hoti. saḷāyatane asati phasso na hotī'ti.

25. so phassaṃ ca pajānāti. phassasamudayaṃ ca pajānāti. phassanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca phassanirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati

bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti phassanirodhāya.

26. athāparam paṭivīmaṃsamāno paṭivīmaṃsati: 'saḷāyatanaṃ panidaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikaṃ, kimpabhavaṃ, kismiṃ sati saḷāyatanaṃ hoti, kismiṃ asati saḷāyatanaṃ na hoti'ti.

27. so paṭivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: saḷāyatanaṃ nāmarūpanidānaṃ, nāmarūpasamudayaṃ, nāmarūpajātikaṃ, nāmarūpabhabbaṃ. nāmarūpe sati viññāṇo hoti. nāmarūpe asati viññāṇo na hotīti.

28. so saḷāyatanaṃ ca pajānāti. saḷāyatanaśamudayaṃ ca pajānāti. saḷāyatanaśirodhaṃ ca pajānāti. yā ca saḷāyatanaśirodhasāruppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti saḷāyatanaśirodhāya.

29. athāparam paṭivīmaṃsamāno paṭivīmaṃsati: 'nāmarūpaṃ panidaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikaṃ, kimpabhavaṃ, kismiṃ sati nāmarūpaṃ hoti, kismiṃ asati nāmarūpaṃ na hoti'ti.

30. so paṭivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: nāmarūpaṃ viññāṇanidānaṃ. viññāṇaśamudayaṃ, viññāṇajātikaṃ, viññāṇabhabbaṃ. viññāṇe sati nāmarūpe hoti. viññāṇe asati nāmarūpe na hotīti.

31. so nāmarūpaṃ ca pajānāti. nāmarūsamudayaṃ ca pajānāti. nāmarūpanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca nāmarūpanirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti nāmarūpanirodhāya.

32. athāparaṃ parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'viññāṇaṃ panidaṃ kinnidānaṃ, kiṃ samudayaṃ, kiñjātikā, kimpabhavaṃ, kismiṃ sati viññāṇaṃ hoti, kismiṃ asati viññāṇaṃ na hotī'ti.

33. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: viññāṇaṃ saṅkhāranidānaṃ. saṅkhārasamudayaṃ, saṅkhārajātikā, saṅkhārapabhavaṃ. saṅkhāre sati viññāṇe hoti. saṅkhāre asati viññāṇe na hotī'ti.

34. so viññāṇaṃ ca pajānāti. viññāṇasamudayaṃ ca pajānāti. viññāṇanirodhaṃ ca pajānāti. yā ca viññāṇanirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso dukkhakkhayāya paṭipanno hoti viññāṇanirodhāya.

35. so parivīmaṃsamāno parivīmaṃsati: 'saṅkhārā panime kinnidānā, kiṃ samudayā, kiñjātikā, kimpabhavā, kismiṃ sati saṅkhārā honti, kismiṃ asati saṅkhārā na hontī'ti.

36. so parivīmaṃsamāno evaṃ pajānāti: 'saṅkhārā avijjānidānā, avijjāsamudayā, avijjājātikā, avijjāpabhavā. avijjāya sati saṅkhārā honti. avijjāya asati saṅkhārā na hontī'ti.

37. so saṅkhāre ca pajānāti. saṅkhārasamudayaṃ ca pajānāti. saṅkhāranirodhaṃ ca pajānāti. yā ca saṅkhāranirodhasārūppagāminī paṭipadā, taṃ ca pajānāti. tathā paṭipanno ca hoti anudhammacārī. ayaṃ vuccati bhikkhave, bhikkhu sabbaso sammā dukkhak-khayāya paṭipanno hoti saṅkhāranirodhāya.

38. avijjāgatoyaṃ bhikkhave, purisapuggalo puññaṃ ce saṅkhāraṃ abhisāṅkhāroti, puññopagaṃ hoti viññāṇaṃ. apuññaṃ ce saṅkhāraṃ abhisāṅkhāroti, apuññopagaṃ hoti viññāṇaṃ. āneñjaṃ ce saṅkhāraṃ abhisāṅkhāroti, āneñjūpagaṃ hoti viññāṇaṃ.

39. yato kho bhikkhave, bhikkhuno avijjā pahīnā hoti vijjā uppannā, so avijjāvirāgā vijjūppādā neva puññābhisāṅkhāraṃ abhisāṅkhāroti. na apuññābhisāṅkhāraṃ abhisāṅkhāroti. na āneñjābhisāṅkhāraṃ abhisāṅkhāroti anabhisāṅkhāronto anabhisāñcetaṃ na kiñci loke upādiyati. anupādiyaṃ na paritassati. aparitas-saṃ paccattaṃ yeva parinibbāyati. 'khīṇā jāti. vusitaṃ brahmacariyaṃ. kataṃ karaṇiyaṃ nāparaṃ it-thattayā'ti pajānāti.

40. so sukhaṃ ce vedanaṃ vediyati, sā aniccāti pajānāti. anajjhositāti⁶ pajānāti. anabhinanditāti⁷ pajānāti. dukkhaṃ ce vedanaṃ vediyati, sā aniccāti pajānāti. anajjhositāti pajānāti. anabhinanditāti pajānāti. adukkhamasukhaṃ ce vedanaṃ vediyati, sā aniccāti pajānāti. anajjhositāti pajānāti. anabhinanditāti pajānāti.

41. so sukhaṃ ce vedanaṃ vediyati, visaññutto naṃ⁸ vedanaṃ vediyati. dukkhaṃ ce vedanaṃ vediyati, visaññutto naṃ vedanaṃ vediyati. adukkhamasukhaṃ ce vedanaṃ vediyati, visaññutto naṃ vedanaṃ vediyati.

42. so kāyapariyantikaṃ vedanaṃ vedayamāno⁹ kāyapariyantikaṃ vedanaṃ vedayāmī'ti¹⁰ pajānāti. jīvitapariyantikaṃ vedanaṃ vedayamāno jīvitapariyantikaṃ vedanaṃ vedayāmī'ti pajānāti. kāyassa bheda uddhaṃ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sīti bhavissanti. sarīrāni avasissantī'ti pajānāti.

43. seyyathāpi bhikkhave, puriso kumbhakārapākā uṇhaṃ kumbhaṃ uddharitvā same bhūmibhāge pati-

⁶saḷāyatananirodhasārūppagāminī na ajjhositā - sīmu.

⁷na abhinanditā - sīmu.

⁸visaṃyutto taṃ - sīmu.

⁹vediyamāno - sīmu, pts.

¹⁰vediyāmi - sīmu,

visēyya¹¹, tatra yāyaṃ usmā sā tattheva vūpasameyya. kapallāni avasisseyyuṃ. evameva kho bhikkhave bhikkhu kāyapariyantikaṃ vedanaṃ vediyamāno (kāyapariyantikaṃ vedanaṃ vediyāmī'ti pajānāti) jīvitapariyantikaṃ vedanaṃ vediyamāno jīvitapariyantikaṃ vedanaṃ vediyāmī'ti pajānāti. kāyassa bheda uddhaṃ jīvitapariyādānā idheva sabbavedayitāni anabhinanditāni sīti bhavissanti, sarīrāni avasissantī'ti pajānāti.

44. taṃ kiṃ maññatha bhikkhave, api nu kho khīṇāsavo bhikkhu puññābhisāṅkhāraṃ vā abhisāṅkhāreyya, apuññābhisāṅkhāraṃ vā abhisāṅkhāreyya, āneñjābhisāṅkhāraṃ vā abhisāṅkhāreyyā'ti?

45. 'no hetam bhante'

46. sabbaso vā pana saṅkhāresu asati saṅkhāranirodhā api nu kho viññāṇaṃ paññāyethā'ti?

47. 'no hetam bhante'

48. sabbaso vā pana viññāṇe asati viññāṇanirodhā api nu kho nāmarūpaṃ paññāyethā'ti?

49. 'no hetam bhante'

¹¹paṭississeyya - machasaṃ, paṭiṭṭhapeyya - syā, pts

50. sabbaso vā pana nāmarūpe asati nāmarūpanirodhā api nu kho saḷāyatanaṃ paññāyethā'ti?

51. 'no hetam bhante'

52. 'sabbaso vā pana saḷāyatane asati saḷāyatananirodhā api nu kho phasso paññāyethā'ti?

53. 'no hetam bhante'

54. sabbaso vā pana phasse asati phassanirodhā api nu kho vedanā paññāyethā'ti?

55. 'no hetam bhante'

56. sabbaso vā pana vedanāya asati vedanānirodhā api nu kho taṇhā paññāyethā'ti?

57. 'no hetam bhante'

58. sabbaso vā pana taṇhāya asati taṇhānirodhā api nu kho upādānaṃ paññāyethā'ti?

59. 'no hetam bhante'

60. sabbaso vā pana upādāne asati upādānanirodhā api nu kho bhavo paññāyethā'ti?

61. 'no hetam bhante'

62. sabbaso vā pana bhavē asati bhavanīrodhā api nu kho jāti paññāyethā'ti?

63. 'no hetam bhante'

64. sabbaso vā pana jātiyā asati jātīnīrodhā api nu kho jarāmarāṇam paññāyethā'ti?

65. 'no hetam bhante'

66. sādhu sādhu kho¹² bhikkhave, evamevetam¹³ bhikkhave, netam aññathā saddahatha evamevetam¹⁴ bhikkhave, adhimuccatha. nikkāṅkhā ettha hotha nibbīkicchā. ehevanto dukkhassāti.

¹²'kho' iti natthi - machasaṃ, syā, pts.

¹³evametam - machasaṃ.

¹⁴saddahatha me tam-machasaṃ, pts. saddahatha evametam-syā.